

HELP, het Noorden brabantiseert (2)

In het artikel 'Help, het Noorden brabantiseert' proberen Rienk van Wingerden en Willem Foorhuis de lezer wijs te maken dat de dorpen in het Noorden nog in Sinterklaas geloven. Overal aan de randen van de dorpen wordt Zijn witte schimmel waargenomen. Van Wingerden en Foorhuis zijn echter geen paardenspotters, want op enige liefde of begrip voor dit edele dier zult u ze niet betrappen; op schelden wel. De heren, polemisch bedoeld, constateren 'ingrijpende aantasting', 'jarenlang oogluikend gedogen', 'een woedend ad-hocvirus', 'slecht rentmeesterschap', 'gebrek aan kwaliteit' en 'politieke onwil'. Hun oordeel in steekwoorden over de noordelijke dorpen: 'zeer kwalijk', 'verwijten', 'verknoeid', 'zou nooit mogen gebeuren', 'flauwekul'. Hun vraag: 'Wie wil er straks nog in zo'n gebrabantiseerd Gronings dorp wonen?' De schuld: 'architecten', 'stedenbouwkundigen', 'politici', 'Brabant'. Kortom: de ander. Van Wingerden en Foorhuis halen nogal wat van stal. 't Gaat, zo blijkt, niet over de witte schimmel maar over de nachtmerrie! De auteur is beleidsontwerper van de provincie Noord-Brabant, na een jaar gratis abonnement op *Noorderbreedte*, nu sinds 1 januari betalend lid.

Brabantiseren. Klopt dit wel, wat weten Van Wingerden en Foorhuis van Brabant? Een korte reflectie. Brabant kende van oudsher de Frankische erfgewoonte en dat heeft op het landschap een grote invloed gehad. Alle zonen erfden evenveel land, waarna een sterke verfijning/versnippering in de verkaveling het gevolg was, met als ruimtelijke gevolgen een zeer verfijnd en niet gehiërarchiseerd wegennet. Daardoor is er veel wegevolgende bebouwing en een zeer hoog aantal verkeersongevallen met dodelijke afloop. Brabant tenslotte was overwegend katholiek, dat wil zeggen arm en ongeëmancipeerd. In 1947 koos het provinciaal bestuur van Brabant voor een 'dorpsgewijze' samenleving. De boerenzoon die vanwege de industrialisatie wel van het eigen land af moest, hoefde zodoende niet naar de stad, maar kon, dicht bij huis, in een van die 36 nieuwe industriekernen werk vinden. De grootste afstand tussen wonen en werken zou zes kilometer bedragen. Een half uur op de fiets. Nee, de bereikbaarheid van de nieuwe industriekernen op het platteland behoeft geen

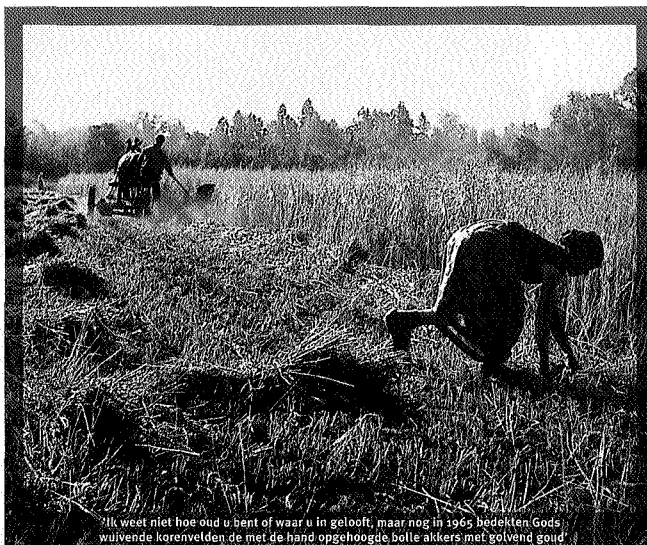
probleem te zijn. En nieuwe wegen hoefden er niet voor aangelegd te worden. Het platteland als levend en heilig, woon- en werkplaats voor de mens. Tot 1965 bleef men trouw aan deze dorpsgewijze samenleving. Een citaat uit het boekje *'De drijvende krachten'* (1990) van de provincie Noord-Brabant: *'Ik weet niet hoe oud u bent of waar u in gelooft, maar nog in 1965 bedekten Gods wuivende korenvelden de met de hand opgehoogde bolle akkers met golvend goud. Boer & Bodem woonden nog op het platteland en monden te zamen met het blijde geloof uit in een schilderachtige gastvrijheid. Het paste in de oude, nog romantische opvatting over de harmonie van functies op het platteland de in 1965 steeds minder verdienende boer, die in de omgeving van de stad toch niet gemakkelijk tot schaalvergroting en industrialisatie kon komen, de bijverdiene van de recreatie toe te staan.'*

CULTURELE INVASIE

Sinds 1965 is er veel veranderd. De economische druk is groot. Brabant is de snelst groeiende provincie en industrialiseert in een onvoorstelbaar tempo. Er wordt uit alle macht geprobeerd te sturen. Politiek gezien worden de provinciegrenzen in 1978 gesloten: een migratiesaldo van nul, een genadeloze bundeling, de dorpen worden tot aan de piepgrens op slot gedaan. Er worden kettingcontracten gesloten om de verkoop van de dorpswoning aan 'suburbanisanten' te voorkomen. Alles, echt alles is geprobeerd, maar tegen deze grote economische druk is niets bestand. Het leven is sterker dan de leer. Ik durf te beweren dat Van Wingerden en Foorhuis kunnen schelden wat ze willen,

NEDERSTAD

In oktober 1997 is er door achttien ondertekenaars (o.a. Rudi Fuchs, Heleen Dupuis, Ruud Lubbers, Ernst von Weizsäcker, Herman Wijffels) een manifest *Brabant 2050*

'Ik weet niet hoe oud u bent of waar u in gelooft, maar nog in 1965 bedekten Gods wuivende korenvelden de met de hand opgehoogde bolle akkers met golvend goud'

geschreven. Zij stellen dat de globalisering van de economie door zal gaan en wereldburgers van Brabanders zal maken. Maar deze doorgaande globalisering produceert paradoxaal genoeg de behoefte aan identiteit. Door de week surfend over Internet, willen men in het weekend cocoonen, trots zijn op huis en haard, dorp en stad. Stop de culturele invasie, wees trots op je eigen nederzettingenpatroon; laat je door niemand wijs maken dat hier iets mis mee zou zijn. En in een bijgaand document onderbouwen zij op wetenschappelijke wijze de voordelen van het gespreide patroon. De ondertekenaars zien het verschil in sociaal-economisch opzicht tussen stad en platteland snel verdwijnen. Nederland wordt Nederstad, Brabant de Zandstad.

Bouw nieuwe dorpen, kijk waar in de versplinterde stad natuurbouw mogelijk is; wees vrij en trots. Dat zeggen de ondertekenaars van het Brabant Manifest. Wat de politiek hiervan zal zeggen, wordt pas eind van dit jaar duidelijk als er een groot, interactief debat georganiseerd wordt voor alle Brabanders. Identiteit dus als sleutelbegrip in plaats van mooi of lelijk? Zeker. De kwaliteit op nederzettingenniveau hangt af van het verwachtingspatroon dat je hebt. In Brabant bestrijden drie verschillende verwachtingspatronen het primaat op het oordeel over mooi of lelijk:

- de historisch-culturele verwachting dat Brabant een landschap is met herkenbare steden en dorpen;
- de modern-technologische verwachting dat Brabant de Zandstad is met een Groen Hart;
- de welvaartsverwachting dat Brabant één mooi, groen industrieterrein is.

ANTON PIECK-VILLA

De groep met het eerste verwachtingspatroon vertegenwoordigt een romantische opvatting die een historisch niet geheel verdedigbaar standpunt inneemt. Zij vinden dat alles op elkaar lijkt en beoordelen dit als negatief. Zij zullen in Van Wingerden, Foorthuis medestanders vinden die neerbuigend zijn over de witte Anton Pieck-villa aan de rand

van het dorp. Zij willen dorpse en stadse vormen, ook al bestaat de dorpeling niet meer. Zij schrijven orde en onderscheid voor en baseren zich daarbij op een samenleving die sociaal en hiërarchisch is. Zij geven af op jeugd, individualisme en materialisme.

ALLES IS VRIJ

De groep met het tweede verwachtingspatroon bestaat uit pragmatici die moeite doen de werkelijkheid te aanvaarden zonder moralisme; wetenschappers, bedrijfsleven, het boerenverstand zijn draaipunten. Zij hangen wel een ordenend beginsel aan maar

inclusief innovatie. Op het terrein van schoonheidscommissies streven zij basale standpunten na zoals: alles is vrij behalve het materiaalgebruik (bijvoorbeeld rode baksteen). De boeren hebben in hun ogen van het buitengebied één grote openluchtfabriek gemaakt. Zij streven de blokkering van het buitengebied na. Oordeelsvorming vindt plaats op basis van een gedegen procesanalyse, verbeteringen komen tot stand door innovatie.

ONCONVENTIONEEL

De derde groep bestaat uit de onconventionelen die de werkelijkheid radicaliseren. Zij vinden het juist goed dat er veel hetzelfde is, zodat men zich overal thuis kan voelen. Zij streven niet een ordenend beginsel na en spreken nauwelijks negatieve oordelen uit. Zij verplaatsen zich in wisselende standpunten en kunnen zich goed voorstellen hoe fijn het wonen is in witte schimmel. Zij zijn de kleinste groep (groep 1 is de grootste, hetgeen ook een

politiek item is) en spelen geen rol in de strijd om het primaat op mooi en lelijk. In deze groep zitten verrassend veel architecten, stedenbouwers, landschappers en kunstenaars die van mening zijn dat mooi en lelijk een discussie is voor leken. Zij spreken onder elkaar over interessante vertalingen, vormen die uit de veranderende functies komen. Zij verbazen zich niet over de esthetische uitkomsten maar meer over mensen als Van Wingerden en Foorthuis.

Te leven boven de werkelijkheid wordt een trage doodschijn, als ik daarin de mens betref, schijnt ik nie om 't mens zijn rood.

foto's Hans Broess

Hans Broess